

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

زمان چاپ: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

چگونه توانستم با کمک روش های نوین آموزشی (تلفیقی و نمایشی) قلدری ناشی از ضعف املائی دانش آموزم فاطمه را برطرف نمایم.

زهرا کرمی^۱

۱- کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه

چکیده

برخی دانش آموزان برخلاف یادگیری سریع برخی دروس، به شدت در املا نویسی ضعیف هستند. این مشکل در دانش آموزان ابتدایی به ویژه کلاس اولی ها بسیار رایج است و در برخی مواقع موجب ایجاد دغدغه های بسیاری برای خانواده ها می شود. ضعف در املا نویسی سبب می شود کودک از سوی معلم یا والدین و اطرافیان مورد سرزنش قرار بگیرد و او به لحاظ روانی دچار مشکل می کند. املاء یا " هجی کردن " به عنوان یکی از مهارت های نوشتاری در دوره ابتدایی خصوصاً دور اول از اهمیت بسزایی برخوردار است و پایه و اساس برای یادگیری نوشتن دانش آموزان بشمار می رود. اهمیت و ضرورت درس املاء و وجود مشکلات عدیده در این درس انگیزه ای شد که اقدام پژوهی حاضر در رابطه با چگونگی برطرف نمودن اختلالات املا نویسی فاطمه در پایه اول ابتدایی انجام گیرد. هدف اصلی پژوهش بررسی و توصیف وضعیت موجود مشکلات دیکته ای یکی از دانش آموزان پایه اول ابتدایی به نام فاطمه و ارائه یک تصویر روشن از مشکلات دیکته ای به معلمان و برنامه ریزان آموزشی است. مقطع ابتدایی زیر بنای مقاطع دیگر تحصیلی میباشد. یکی از مهمترین مشکلات دانش آموزان در این مقطع ضعف در خواندن و نوشتن است املاء نوعی نوشتن است. اینجانب در این تحقیق برای رفع مشکل دانش آموزم فاطمه سعی کردم راهکارهایی پیدا کنم و او را در درس املاء تقویت کنم برای پیدا کردن راه کارها نیاز به یک سری اطلاعاتی داشتم نظیر این اطلاعات را از طریق خود دانش آموز، پرونده وی، والدین و ... جمع آوری کردم با توجه به این اطلاعات راه کارهایی را یافتم و آنها را با دانش آموز به مرحله اجرا در آوردم جملگی این راه کارها برای تقویت حافظه دیداری تقویت توالی دیداری و تقویت حافظه شنیداری بود که فاطمه در آنها ضعف داشت در پایان اجرای این راه حلها، نتیجه خوبی از پیشرفت دانش آموز به دست آمد که امیدوارم این راه حلها را هم سایر معلمان برای کاهش ضعف در درس املاء دانش آموز به کار ببرند.

کلمات کلیدی: روش های نوین آموزشی، ضعف دانش آموز، املا، راهکارها و پیشرفت تحصیلی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

مقدمه

همه‌ی ما دوران تحصیل و مدرسه‌ی خود را خوب به یاد داریم. کلاس‌های پرجمعیتی که هر نیمکت با زحمت سه دانش‌آموز را در خود جای می‌داد. زمانی که زنگ املا فرا می‌رسید، معلم می‌گفت: «بچه‌ها! نفرات وسط هر نیمکت بیرون بیایند و روی زمین بنشینند. بچه‌هایی هم که در نیمکت نشسته‌اند، کیف‌هایشان را روی نیمکت بگذارند. سرمیزی‌ها سر میز. ته میزی‌ها هم ته‌میز» کوهی از کیف بر روی میزها قرار می‌گرفت تا مبادا دانش‌آموزی سرخود را حرکت دهد و چشمش به املا‌ی دیگری بیفتد. سپس معلم با حالت دستوری و کلمه به کلمه، متن املا را می‌خواند. هنوز هم با گذشت سال‌ها، حتی با تغییر کتاب‌های درسی، باز هم شاهد برگزاری چنین املاهایی در کلاس درس هستیم. این موضوع باعث تعجب است که با وجود این همه تغییرات، باز هم به شکل سنتی به دانش‌آموزان املا می‌گوییم؟ آیا واقعاً روش دیگری برای گفتن املا وجود ندارد؟ چرا سعی نمی‌کنیم در درس املا به شیوه‌هایی نو و جذاب هم توجهی داشته باشیم؟ اصلاً چرا روش‌های سنتی را کنار نمی‌گذاریم؟ مگر نه این است که ما بایستی این نونهالان باغ مدرسه را برای روزگاری جز روزگار خود تعلیم دهیم و تربیت کنیم. آیا تاکنون از خود آنان پرسیده‌ایم تا چه اندازه به این روش‌ها علاقه‌مند هستند؟ چرا زنگ املا در برخی مدارس به زنگی خشک و بی‌روح تبدیل می‌شود و هزاران چرا و دریغ دیگر! آیا فکر نمی‌کنید که دیگر زمان آن رسیده است که باور و نگاهمان را نسبت به درس املا تغییر دهیم؟ دانش‌آموزانمان را باور کنیم؟ به فکر شکوفایی خلاقیت آنان باشیم و از املا گفتن سنتی بپرهیزیم و آن‌ها را از این گرداب توالی و تکرار برهانیم؟ واز روشها و امکانات نوین آموزشی برای درس مهم املا استفاده کنیم

از آن جا که نوشتن یکی از راههای برقراری ارتباط و لازمه‌ی ادامه تحصیل و ورود به حرفه‌های گوناگون است، یادگیری آن، اهمیت فراوان دارد شکل نوشتاری زبان عالی‌ترین و پیچیده‌ترین شکل ارتباط است (نوشته پور ۱۳۷۸) و در سلسله مراتب مهارت‌های زبانی شنیدن گفتن خواندن نوشتن آخرین مرحله است که آموخته میشود و آموخته‌های بنیادی و تجارب مفید مهارت‌های زبانی در گوش دادن و سخن گفتن و خواندن در واقع پیش‌نیازی برای نوشتن محسوب میشوند. در این میان دانش‌آموزانی وجود دارند که علی‌رغم برخورداری از هوش طبیعی و وضعیت به‌نجار جسمی و روانی در یادگیری نوشتن مشکلاتی وجود دارد این دانش‌آموزان که ناتوان در یادگیری نوشتن (املا) به حساب می‌آیند با علائمی مانند بد خط نویسی بزرگ نویسی یا کوچک نویسی بیش از حد حروف، غلط نویسی کلمه‌ها، جا اندازی یا استفاده از حروف زائد و مانند اینها همراه هستند (کریمی، ۱۳۸۹).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

شیوه ی برخورد با مشکلات نگارشی دانش آموزان به صورت غیر علمی و سلیقه ای است و تحقیقات بسیار کمی نیز در این حیطه صورت گرفته است در این تحقیق در جهت هدفهای زیر برای رفع مشکل املاى دانش آموز به نام فاطمه انجام گرفته است.

۱- تقویت حافظه دیداری دانش آموز

تقویت توالی دیداری دانش آموز

تقویت حافظه شنیداری دانش آموز

امید که با انجام این راه کارها خود و همکاران بتوانیم در جهت موفقیت دانش آموزان گام برداریم

در رابطه با موضوع املا، تاکنون پژوهش‌های فراوانی صورت گرفته‌است که در مجلات و کتب گوناگون به چاپ رسیده‌است. در همه‌ی آنها به این نکته اشاره شده‌است که درس املا نیاز به بازنگری و توجهی جدی از سوی معلمان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت دارد. چرا که تمام نگارندگان مقاله‌ها از افت تحصیلی دانش‌آموزانشان در این درس شکایت داشتند و راه‌حل‌های که برای برطرف شدن مشکل خود ارائه کرده‌بودند در جهت شکستن هنجار سنتی درس املا بوده‌است و در پایان به تغییرات شگرفی در نگرش و بازخورد دانش‌آموزان دست یافته‌بودند که در قسمت ادبیات موضوع به آنها اشاره کرده‌ام. اینجانب زهرا کرمی آموزگار دبستان بنیاد پانزده خرداد مهدی آباد در این اقدام پژوهی سعی کرده‌ام ابتدا به بررسی موانع و مشکلاتی که در درس املا دانش آموز با آنها مواجه بوده‌ام، پردازم و سپس با استفاده از روش‌هایی که در مقالات و کتب گوناگون مطرح شده‌است و تجربیات و راه‌کارهای ابتکاری خودم ضعف املاى دانش آموزم فاطمه را در درس املا برطرف نمایم.

بیان مسأله

عامل اساسی برای موفقیت در هر فعالیت، داشتن اطلاعات لازم در آن زمینه می باشد. پس لازم بود، دبه اطلاعاتی در میزان علاقمندی دانش آموزان به درس املا دست یابم؛ در این زمینه با تحقیق از معلم‌های دیگر و هم چنین با طرح پرسش‌هایی از آنان، که به شرح ذیل می باشد، دریافتم دانش آموزان علاقه زیادی به املا ندارند.

-نظرتان در رابطه با درس املا چیست؟

-چه روش‌های نوینی را در مطالعه‌ی درس املا به کار می‌برید؟

-کدام کتاب و درس خود را بیشتر دوست دارید؟

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

به این ترتیب با پاسخ‌هایی که دانش‌آموزان به سوالات دادند و جمع‌بندی آنان به این نتیجه رسیدیم که علاقه زیادی به املا ندارند و معلم سال گذشته‌ی آنان نیز از نمرات املا دانش‌آموزان اظهار ناراحتی می‌کرد. و اما بیشترین انگیزه من ای بود که علاوه بر افزایش تعداد دانش‌آموزان علاقمند به املا، عادت‌هایی را در رابطه با این مهم ایجاد کنم و همچنین روش‌ها و طرح‌های مناسبی را جهت علاقمندی آنان به درس املا فراهم نمایم. حال مسأله‌ای که در این جا مطرح می‌شود این است؛ با توجه به محور بودن دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاس، در راستای هدف این اقدام پژوهی چه راهکارهای عملی را می‌توان ارائه نمود تا میزان علاقمندی دانش‌آموزان به املا بیشتر شود؟ تا ضمن ایجاد زمینه‌ی مناسب جهت آموزش املا، زمینه‌ی مناسبی برای آموزش کلمات دشوار و درک معنا و مفهوم آنها، افزایش نمرات دانش‌آموزان در این درس نیز ایجاد شود.

اهمیت و ضرورت پژوهش :

در عصر حاضر نظام آموزش در هر جامعه نقش قاطع و سازنده‌ای بر عهده دارد سرمایه‌گذارهای کلان و هزینه‌های زیادی از طرف جامعه صرف این مجموعه می‌شود. اهمیت نوشتن و نیاز به صحیح نوشتن در ارتباط با دیگران بر کسی پوشیده نیست. همه حاکی از با اهمیت تلقی شدن نظام آموزش و پرورش به طور اعم و فرآیند آموزش به طور اخص است از جمله مشکلاتی که نظام آموزشی ما با آن مواجه است. مسأله‌ای مشکلات دیکته نویسی است که به هر لحاظ هزینه‌های تلف شده زیادی متوجه جامعه و نظام آموزشی است. زیرا زبان فارسی یکی از مشکل‌ترین زبانهای موجود بوده و مشکلات زیاد و استثناهای مختلفی که یادگیری آنها برای دانش‌آموزان مشکل می‌باشد دارد علاوه بر این موارد حروف مختلفی که تنها یک صدا دارند دندان‌نقطه از مشکلات خاص نگارش فارسی است. این موانع به مشکلات نگارشی سبب می‌گردد. هم‌چنین تبعات بسیار زیان‌باری از نظر روحی و روانی متوجه دانش‌آموزان است. بنابراین انجام فعالیت‌های پژوهشی در مورد اختلالات یادگیری به ویژه مشکلات دیکته نویسی بسیار ضروری به نظر می‌رسد تا از این طریق به دانش‌آموزانی که گرفتار این اختلال هستند کمک شود و هم‌چنین معلمان از ابعاد مختلف آن آگاهی بیشتری یابند و به کارگیری فنون خاصی از وارد شدن خسارت زیاد به نظام آموزشی و جامعه جلوگیری شود مطهری، ۱۳۹۲، ص ۲۵)

پیشینه تحقیق

پیشینه‌ی پژوهش عبارت است از بررسی تحلیلی آثار صاحب‌نظران و پژوهشگران در یک موضوع خاص از این رو نوشتن یک روش بسیار پیچیده‌ای ابراز عقیده است که هماهنگی مجموعه‌های از توانایی‌های دیداری - نوشتاری زبان‌شناختی و ادراکی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

را بر می گیرد. به دلیل این پیچیدگی این روش یکی از عالی ترین شکل‌های ارتباط است و معمولاً آخرین روشی است که فرا گرفته می شود. هامیل و بارتل (۱۳۸۱)

در رابطه با اجرای روش‌های فعال یاددهی و یادگیری در کلاس، بریان‌ج، کرتی (مترجم: فروغ تن‌ساز، ۱۳۷۳) بر این نکته تأکید دارد که از جمله نتایج مفید برنامه‌هایی که دانش‌آموزان در آن فعال هستند؛ احساس رضایتی است که برای دانش‌آموز از شرکت مفید و فعالیت بدنی، حاصل می‌شود که این امر به نوبه‌ی خود در نگرش آنان نسبت به فعالیت، اعتماد به نفس داشتن و مهارت‌های همکاری‌های اجتماعی و خلاقیت تأثیر می‌گذارد.

موسوی زنجانرودی (۱۳۷۸) نیز محبت و تشویق را در تعلیم و تربیت بسیار مؤثر می‌داند و عقیده دارد که: پایه‌ی حیات بشری بسته به محبت است، محبت به هرکسی کاری است به یاد ماندنی و فراموش ناشدنی. این محبت است که یک عمر، انسان را در حفاظت خود محکم و سالم نگه می‌دارد و سلامت حیات او را بیمه می‌کند و در سرنوشت او نقش مهمی را ایفا می‌کند و ریشه عمیق روانی و روحی دارد. محبت یک مسئله فطری است و بشر طالب آن است. او توقع دارد. توقع از پدر، توقع از مادر، مربیان، معلمان و دیگران که در حاشیه قرار دارند.

یکی از مباحث عمده در پژوهش پیرامون درس املا، موضوع «علل غلط‌نویسی دانش‌آموزان در املا» است که تاکنون تحقیقات بسیار در مورد آن صورت گرفته‌است. جعفریان یسار (۱۳۸۶) در این رابطه به دلایل زیر اشاره دارد:

۱. آسیب‌های زیستی یا ژنتیکی: مانند دیس‌گرافی یا دیسلکسی (آینه نویسی و وارونه نویسی)

۲. نبود هماهنگی کامل بین مغز و چشم و دست.

۳. وجود تفاوت بین زبان مادری و زبان نوشتاری.

۴. آموزش ناکافی، ناصحیح و غیر روشمند.

۵. نداشتن دقت و تمرکز دانش‌آموز در نوشتن و یادگیری مفهوم کلمات ...

ایشان برخی از «راهبردهای افزایش مهارت نوشتن (یا درست‌نویسی)» را چنین بیان می‌کنند: رونویسی دانش‌آموز از مطالبی که به آن‌ها علاقه دارد؛ خواندن برنامه‌ای و هدف‌دار؛ بازنویسی با ایجاد تغییرات جزئی؛ هم‌چنین برخی «راهبردهایی برای تقویت درست‌نویسی (هدف املا)» که شامل: انجام تمرینات تقویت شنیداری و دیداری و بهره‌گیری از روش چند حسی است.

نویسنده‌ی مقاله «روش آموزش و افزایش مهارت درست‌نویسی «فرنالد»» را در تقویت املا دانش‌آموزان مؤثر می‌داند.

پژوهش‌های بسیاری (برای مثال: بهروزیان، ۱۳۸۶؛ حسینی، ۱۳۸۷) در مورد رابطه میان بازی و تأثیر آن در یادگیری انجام شده‌است. که حداقل در یک زمینه، یافته مشابهی را تأیید می‌کنند: تجارب یادگیری فعال در زبان آموزی، خواندن، نوشتن و تشخیص حروف، در کودکان بسیار مؤثر است؛ به گونه‌ای که یادگیری همراه با بازی و فعالیت، به مراتب سریع‌تر و بهتر از

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

زمانی بوده است که به صورت غیرفعال به کودکان آموزش داده می شود؛ به خصوص اگر این فعالیت ها همراه با بازی های کنترل خویش همراه شوند.

اهداف

پرداختن به یک موضوع، تنها گوشه های بسیار کوچکی از چگونگی آن را برای ما روشن می کند. برای آن که دامنه ی شناخت وسعت یابد، لازم است اهداف کلی و اختصاصی آن بیان گردد. در این اقدام پژوهی به ترتیب هدف کلی و اهداف اختصاصی زیر مد نظر بوده است.

الف: هدف کلی: رفع قلدری ناشی از ضعف املاي دانش آموزان با کمک روش های نوین آموزشی

ب: اهداف اختصاصی: طبیعتاً اهداف اختصاصی دیگری نیز در این پژوهش قابل بررسی است؛ برخی از این اهداف به شرح ذیل می باشد:

- ۱- بهبود وضعیت دانش آموزان در اشکالات املایی موجود.
- ۲- ارتقاء وضعیت دانش آموزان ضعیف به وضع مطلوب، به گونه ای که بتوانند هم سطح دانش آموزان دیگر در فعالیت های یادگیری به نتیجه ی مطلوب برسند.
- ۳- تغییر نگرش دانش آموزان نسبت به این درس.
- ۴- جذاب و شاد کردن کلاس املا.
- ۵- ایجاد عادت در زمینه خواندن متن املا به صورت صحیح.
- ۶- ایجاد انگیزه ی توجه کردن به درس املا. توصیف وضع موجود

اینجانب زهرا کرمی مدت ۱۱ سال است که در آموزش و پرورش در حال خدمت هستم . فعلا در کلاس پایه اول بعنوان آموزگار مشغولم و در مجموع با ۲۳ دانش آموز سر کار دارم. فاطمه دانش آموزی که در املا دچار ضعف قال توجهی بود.

گرد آوری (شواهد)

به منظور گردآوری داده ها جهت توصیف وضع موجود، از شاخص های کیفی و کمی استفاده شده است که داده های به دست آمده از آن، به اقدام پژوهی در پی بردن به دلایل بروز مسأله ی موجود یاری رساند.

الف) شاخص های کیفی وضع موجود

با توجه به اهداف کلی از آموزش درس املا ، که به شرح زیر عنوان شده است:

- ۱- تقویت توانایی تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری

۲- تقویت توانایی درست و خوانا

۳- توانایی نوشتن به گونه‌های زبان معیار. (کتاب معلم، ۱۳۸۸) می‌باشد؛ که با بررسی پاسخ دانش آموزان به سئوالات مطرح شده، پرسش از معلم سال گذشته آنان و هم چنین مشاهده دقیق رفتار دانش آموزان در ساعت درس املا، به یافته‌های زیر دست یافتیم که عبارتند از:

۱- عدم علاقه‌مندی دانش آموزان به درس املا

۲- خشک و بی‌روح بودن درس املا برای شاگردان.

۳- یکسان بودن روش تدریس معلمان در درس املا و عدم استفاده از روش‌های نوین آموزشی

۴- بروز اشکالات املائی به ویژه در حافظه‌ی دیداری

۵- بی‌میلی و نداشتن رغبت برای شرکت در فعالیت‌های گروهی

۶- ابراز نارضایتی از نتایج امتحانات املا.

۷- کسب نتیجه‌ی ضعیف در امتحان ترم املا.

۸- نبود ارتباط عاطفی و صمیمانه‌ای بین معلم و دانش آموزان به ویژه دانش آموزان ضعیف.

۹- بی‌علاقه‌بودن به مقوله‌ی کتاب و کتاب‌خوانی.

۱۰- نداشتن نگرش مثبت درباره‌ی درس املا

(ب) شاخص‌های کمی وضع موجود

برای تبیین وضع موجود می‌توان از اعداد و ارقام نیز استفاده کرد که در این بخش در قالب شاخص‌های کمی ارائه می‌گردد.

بررسی علل غلط نویسی دانش آموزان

پیش از آن که راهکارهایی برای تقویت املا پیدا کنیم، لازم بود به بررسی علل ضعف و ناتوانی دانش آموزان در این درس بپردازیم تا راهکارهایی را متناسب با آن‌ها در پیش بگیریم. چرا که غلط‌های املائی دانش آموزان، از یک نوع نیستند تا بتوان با اتخاذ یک روش همه‌ی آن اشتباهات را از بین برد و به پیشرفت آنان اطمینان داشت. پس برای شروع اشتباهات املاهای دانش آموزانم را از روی املاهای متعدّد آنان یادداشت کردم تا علت یا علل اشتباهات را بیابم.

که به این نکته پی بردم که بیشترین ضعف املائی دانش آموزان در ضعف حافظه‌ی دیداری است. در گام بعدی، به شناسایی دانش آموزانی که در موارد دیگر اشکالات املائی ضعف بیشتری داشتند، پرداختم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

جمع‌آوری داده‌ها

برای گردآوری داده‌های بیشتر در زمینه‌ی شاخص‌های کیفی وضع موجود، از روش‌های زیر استفاده کردم که به تفصیل هر یک از آنها بیان خواهم شد.

- پرسش‌نامه

- نظرسنجی از دانش‌آموزان

- مشاهده

الف) پرسشنامه

پرسش‌نامه یکی از آسان‌ترین و مطمئن‌ترین راه‌های جمع‌آوری داده‌ها است. پرسش‌نامه‌ی طراحی شده‌ی مربوط به این اقدام پژوهی شامل پرسش‌های زیر است که پاسخ‌دهندگان می‌بایست به صورت کتبی پاسخ‌های خود را ثبت نمایند.

۱- به نظر شما، یادگیری درس املا در پیشرفت تحصیلی شما، ضروری است؟

۲- آیا در کلاس املا احساس نگرانی و دلشوره می‌کنی؟

۳- املاهایی که در پایان هر درس گرفته می‌شود، در پیشرفت شما تأثیر داشته است؟

۴- به نظر شما دلیل پایین بودن نمرات شما در درس املا کدام یک از موارد زیر بوده است؟

الف) متن درس ادبیات پیچیده و دشوار است.

ب) تمرین و تکرار کافی به آن اختصاص نمی‌دهم.

ج) روش تدریس معلم در درس املا مناسب نیست.

د) این درس به درستی آموزش داده نمی‌شود.

ه) دلایل دیگری که به نظر شما می‌رسند، کدامند؟

۵- آیا شما به این درس علاقه دارید؟ ب) نظرسنجی از دانش‌آموزان

در کلاس، پرسش‌هایی را در ارتباط با درس املا برای شاگردان مطرح کردم:

۱- نظرتان در رابطه با درس املا چیست؟

۲- کدام کتاب و درس خود را بیشتر دوست دارید؟

۳- چه روش‌هایی را در مطالعه‌ی درس املا به کار می‌برید؟

- نظرات دانش‌آموزان در رابطه با درس املا به قرار زیر بود:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

۱. خشک و بی‌روح بودن کلاس.
۲. استفاده از بازی و سرگرمی در ساعات املا.
۳. ننوشتن املاهای شب در منزل.
۴. خواندن کتاب در کلاس همانند درس انشا و ادبیات.
- در مورد میزان علاقه‌ی به درس املا ۴ نفر از ۹ نفر ابراز علاقه کردند.
- نظرات آن‌ها درباره‌ی انواع روش‌های مطالعه‌ی املا به این شرح بود:
- روخوانی متن‌های املائی (با صدا و بی‌صدا)
- روخوانی همراه با تمرین کلمات مشکل املائی (از روی کلمات یک یا دو بار نوشتن)
- نوشتن املا در منزل به کمک والدین یا خواهر و برادر همراه با تمرین املا.
- روخوانی متن املا در کلاس قبل از گفتن املا.
- با استخراج پاسخ‌های دانش‌آموزان به سئوالات نظرسنجی، یافته‌های زیر به دست آمد:
۱. دانش‌آموزان به درس املا علاقه ندارند و به آن اهمیت نمی‌دهند.
۲. مانند درس‌های دیگر برای مطالعه‌ی آن وقت نمی‌گذارند.
۳. در این زمینه اولیاء با دانش‌آموزان هیچ‌گونه کمک و همیاری ندارند.
۴. دانش‌آموزان کلمات دشوار املائی را (که اکثراً در این زمینه غلط دارند) تمرین نمی‌کنند.
۵. روش‌های نادرستی در مطالعه‌ی درس املا دارند.

(ج) مشاهده

برای گردآوری داده‌ها از روش مشاهده مستقیم شامل: بررسی آزمون‌ها و بررسی علل غلط نویسی دانش‌آموزان بهره گرفتیم.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

با استفاده از روش‌هایی مانند پرسش‌نامه، مشاهده، مصاحبه و نظرسنجی از دانش‌آموزان، به جمع‌آوری داده‌ها در رابطه با وضع موجود پرداختیم، و به وسیله این یافته به علل به وجود آمدن مسأله‌ی موجود پی بردیم. نتایج زیر حاصل تجزیه و تحلیل داده‌هاست:

- ۱- معلم سال گذشته‌ی آنها روش نامناسبی در تدریس درس املا داشته‌است.
- ۲- روش معلم سال گذشته‌ی آنها در ارائه‌ی تکالیف (مانند نوشتن املا هر شب در خانه) در بهبود نمرات دانش‌آموزان در درس املا بی‌اثر بوده‌است.

ارزیابی نتایج:

با بکارگیری روش‌های یاد شده این دانش‌آموز در نوشتن املاء دیگر مشکلی نداشت با اشتیاق املاء مینوشت. دیگر در درس املاء دلهره نداشت به راحتی دفترش را در می‌آورد و هر کلمه‌ای که به او می‌گفتم به راحتی صدا میکشید و می‌نوشت. مادرش خیلی خوشحال بود میگفت راحت شدم دیگر در خانه جنگ و دعوا نداریم و هر متنی را بگویم به راحتی می‌نویسد.

معیارهای ارزشیابی

عناصر دیگر روش آموزش املا را به این صورت هم میتوان مرحله بندی کرد:
گام اول انتخاب متن املا و نوشتن آن روی تخته سیاه و خواندن آن
گام ششم، قرائت املا توسط معلم و نوشتن آن توسط دانش‌آموزان
گام سوم، تصحیح گروهی املاها و تهیه فهرست خطاهای املائی
گام چهارم، تمرینات متنوع با توجه به اولویت بندی اشکالات املائی استخراج شده.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

انتخاب متن : در انتخاب متن املا به موارد زیر توجه شود : ۱- متن مورد نظر حاوی جمله باشد و از انتخاب کلمه به تنهایی خودداری شود. کلمات سازنده جملات متن از حروفی تشکیل شده باشند که قبلاً تدریس شده اند. - کلمات خارج از متن کتاب های درسی ، از ۲۰ درصد کل کلمات بیشتر نباشد. ۴- علاوه بر جملات موجود در کتاب های درسی با استفاده از کلمات خواننده شده، جملات دیگری هم در نظر گرفته شوند. ۵- در هر جلسه از کلماتی که در جلسات قبلی برای دانش آموزان مشکل بوده اند نیز استفاده شود تا بتوان درجه پیشرفت شاگردان را اندازه گیری کرد.

قرائت معلم متن املا را از روی تابلو پاک کرده، پس از آماده شدن دانش آموزان آن را با صدایی بلند و لحنی شمرده و حداکثر تا دو بار قرائت می کند. البته هنگام قرائت متن املا از خواندن کلمه به کلمه خودداری کرده، متن را به صورت گروههای اسمی و فعلی یا جمله کامل قرائت میکند تا دانش آموزان با بافت جمله و معنای آن آشنا شوند. متن املا را با سرعت مناسب تکرار می کند تا کند نویسان هم، اشکالات خود را بر طرف نمایند.

تصحیح گروهی : این گام با مشارکت کامل دانش آموزان انجام میشود و معلم بدون اشاره به نام آنان تک تک املاها را بررسی و مشکلات را استخراج میکند. به این ترتیب که معلم املاهای اولین دانش آموز را در دست میگیرد و به کمک دانش آموز کلمات یاد شده را رونویسی میکند. سپس املاهای ششمین، سومین و تا آخرین دانش آموز کلاس را در دست میگیرد و به کمک همان دانش آموز یا دانش آموز دیگری، صورت صحیح غلط های املاهای را روی تابلو ثبت میکند. البته هر جا که غلطها تکراری بودند جلوی اولین مورد آن یک علامت (مثلاً) می زند. در پایان با شمردن غلطها، اشکالات املاهای دانش آموزان را اولویت بندی می کند.

تمرینات متنوع در این گام معلم با توجه به مهمترین و پر تعدادترین اشکالات املاهای دانش آموزان با بکارگیری انواع تمرینات حرف نویسی و کلمه نویسی و همچنین تمرینات کلمه سازی و جمله سازی به تقویت توان نوشتاری دانش آموزان می پردازد.

راههای پیشنهادی برای تقویت املاهای دانش آموزان ضعیف با مطالعه اطلاعات جمع آوری شده در جلسه شورای معلمان جهت تقویت املا با پیشنهادات متعدد همکاران مواجه شدیم، این پیشنهادات از این قرار بود : ۱- دقت به مشق (رونویسی) و تصحیح غلطها و رعایت خط زمینه - ۲- توجه به دست ورزی در دوره آمادگی - مطمئن شدن از شناخت حروف الفبای فارسی - بررسی دقیق تکلیف شب در خانه - ۵- توجه بیشتر به دانش آموزان کند نویس ۶- پرهیز از حرکات اضافی موقع گفتن املا - استفاده از دانش آموزان ممتاز برای روخوانی و تکرار و تمرین در کلاس - توجه به نوع نشستن ۹- استفاده از کارت تند خوانی ۱۰- ترکیب صامت و مصوت ۱۱- اطمینان از تلفظ صحیح حروفات توسط دانش آموزان ۱۲- تصحیح املا توسط خود دانش آموزان (دلاور، ۱۳۹۱، ص ۳۳)

نتیجه گیری

کار یک معلم در زمینه ی استفاده از روشهای مختلف تدریس را میتوان به کار یک نقاش تشبیه کرد. همان طور که یک نقاش برای ترسیم و خلق یک تابلوی نقاشی از رنگ های مختلف استفاده میکند. هرگاه لازم باشد آنها را درهم می آمیزد تا اثر هنر خود را به بهترین شکل ممکن به وجود آورد. یک معلم هم پس از آشنایی با اصول و مراحل اجرای الگوهای گوناگون تدریس در عمل و هنگام ارائه ی درس می تواند با تشخیص موقعیت و توجه به توانایی های دانش آموزان و بر حسب نوع مفهوم ترکیبی از الگوهای مختلف تدریس را به کار برد. (دلاور، ۱۳۹۱، ص ۳۳)

من در این طرح تلاش میکردم با استفاده از روشها و راه حل های مختلف برای بهبود وضعیت دانش آموز در اشکالات املاهای رایج به ویژه تقویت حافظه ی دیداری گام بردارم در این راستا سعی میکردم به علائق دانش آموزان توجه نمایم به ویژه به روشهایی که با بازی و مسابقه همراه بودم تا با ایجاد علاقه در دانش آموزان آنان را به فعالیت واداشته و آموزش درس املا را برایشان، جذاب و شیرین کنم.

در پایان بایست پذیرفت که درس املا نیز مانند سایر دروس نیاز به توجه و بازنگری دارد و در این زمینه روی آوردن به روش های فعال تدریس، توجه به علاقه ی دانش آموزان اجتناب ناپذیر است. بدین منظور میبایست ابتدا در نگرش و نحوه ی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

برداشت همکاران از این درس و سپس نحوه ی تدریس آن بازنگری های جدی صورت پذیرد تا یادگیری سریع تر و ماندگارتر ایجاد شود.

منابع

۱. بهروزبان، محمدحسن (۱۳۸۶)، «بازی در خدمت املا معرفی روش های اصلاح و آموزش دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری از طریق بازی»، رشد آموزش ابتدایی، دوره ی یازدهم، شماره ی چهارم.
۲. پروین، محسن (۱۳۸۴)، «اقدام پژوهی درس املا و بررسی راه های مشارکت فعالانه دانش آموزان در درس املا» آموزش زبان و ادب فارسی، شماره ۷۴.
۳. ج. کرتی، پریان (۱۹۷۲)، «یادگیری فعال»، ترجمه ی: فروغ تن ساز، (۱۳۷۳)، تهران، انتشارات مدرسه.
۴. جعفریان یسار، حمید (۱۳۸۶)، « سفید سیاه خاکستری در زنگ املا»، رشد آموزش ابتدایی، دوره ی یازدهم، شماره ی چهارم.
۵. حسینی، معصومه سادات (۱۳۸۷)، «اهمیت بازی و تأثیر آن در توان یادگیری»، نشریه راه مردم.
۶. سیف نراقی، مریم، نادری، عزت... (۱۳۷۹)، «نارسایی های ویژه در یادگیری»، تهران، انتشارات مکیال.
۷. شورای برنامه ریزی و تألیف کتب درسی (۱۳۸۸)، «راهنمای فارسی سال دوم راهنمایی»، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
۸. شورای برنامه ریزی و تألیف کتب درسی (۱۳۸۸)، «فارسی سوم دبستان (بخوانیم و بنویسیم)»، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
۹. عبداللهی حسینی، سید علی (۱۳۸۶)، «املا آری دیکته خیر!»، رشد آموزش ابتدایی، دوره ی یازدهم، شماره ی چهارم.
۱۰. علوی مقدم، بهنام و علیزاده، فاطمه صغری (۱۳۸۹)، «آموزش املا»، تهران، انتشارات ابوعطا.
۱۱. الموتی نیا، معصومه (۱۳۸۸)، «چگونه می توانم ضعف در املا و پیامدهای ثانویه و اضطراب و کاهش اعتماد به نفس را در زهرا بهبود ببخشم؟»